

SJEĆANJA

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 54
Godina XXVII
Novembar, 2022.
[str. 91-148]

© Monos 2022

Sjećanje na ratne dane (1992. – 1995.)

Smail Mešić

Smail (Halila) Mešić, rodom iz Svjetliče kod Doboja, prije rata aktivno vojno lice i oficir JNA, na službi u Srbiji. Početkom agresije na Bosnu i Hercegovinu, preko Makedonije se probija do Hrvatske, te vraća u rodni kraj, gdje se priključuje snagama odbrane. Obavljao je dužnost načelnika štaba 109. brigade, a zatim komandanta 111. brigade, nakon čega je postavljen za načelnika štaba 22. divizije Armije RBiH. Po okončanju rata, raspoređen je u komandu 2. korpusa, gdje ostaje u profesionalnom vojnom sastavu Armije RBiH, tj. Vojske Federacije, a kasnije i Oružanih snaga BiH. Penzionisan je u činu pukovnika.

NA SLUŽBI U JNA

Rođen sam 17. 3. 1960. godine u Svjetliči, opština Doboj. Osnovnu školu pohađao sam i završio u selu Kostajnica kod Doboja, 1974. godine. Po završetku osnovne škole, upisao sam se u vojnu gimnaziju „Bratstvo i jedinstvo“ u Beogradu, koju sam završio 1978. godine. Školovanje sam nastavio u Beogradu, na VA KOV (Vojna akademija kopnene vojske), u kojoj sam se, nakon prve dvije godine opšteg vojnog obrazovanja, opredijelio za smjer artiljerije. Nakon završene treće godine u Beogradu, završnu, četvrtu proveo sam u artiljerijskom školskom centru u Zadru. Vojno obrazovanje u trajanju od 8 godina u znatnoj mjeri je odredilo karakter moje ličnosti. To se posebno odnosi na odgovornost, rad i disciplinu u izvršenju zadataka.

Po završetku akademije, u julu 1982. godine, proizveden sam u čin potporučnika, nakon čega sam raspoređen na svoju prvu oficirsku dužnost u Jugoslovenskoj narodnoj armiji (JNA), u kasarnu Negotin, na mjesto komandira voda haubica 122 mm M38. Nakon šest mjeseci, postavljen sam na dužnost komandira minobacačke baterije 120 mm u Mješovitom artiljerijskom divizionu 9. pješadijske brigade, čija je komanda bila u Zaječaru, a dijelovi te jedinice bili su u Negotinu.

Nakon jedne od reorganizacija u bivšoj JNA, 1984. godine, transformisan je i moj artiljerijski divizion i ja sam tada u njemu postavljen za komandira komandno-izviđačke baterije. Na toj dužnosti sam ostao do 1987. godine, kada sam prekomando-

Smail Mešić

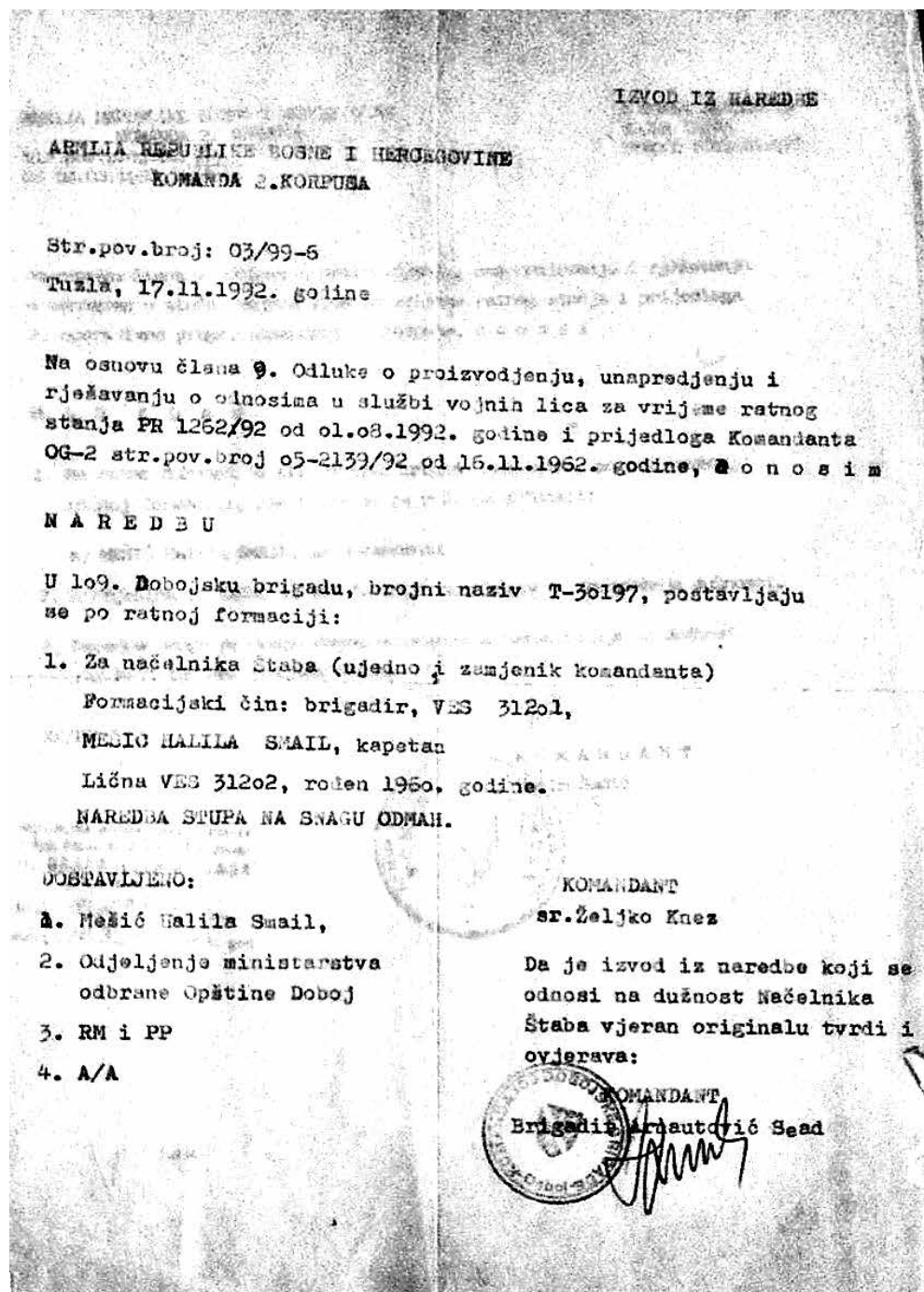
van na istu dužnost, ali u garnizon Surdulica. Inače, nastupile su opet reorganizacije u JNA, u okviru kojih je veći broj starješina dobio prekomandu. Na spomenutoj dužnosti u Surdulici ostao sam do 1991. godine, kada sam se prijavio na konkurs za školovanje na Visokoj škola za vojnosociološke i psihološke studije. Položio sam prijemni ispit i u martu 1991. godine dobio obavijest da sam primljen na školovanje. Nakon toga, kako i pravila nalažu, razriješen sam dužnosti u garnizonu u Surdulici i stavljen na raspolaganje do početka nastave na Akademiji.

S obzirom da je to bilo u vrijeme sve većeg zaoštavanja vojno-političke situacije u Jugoslaviji, koja se nalazila pred raspadom, procjenjivao sam da Akademija u takvoj situaciji neće ni raditi. Zato sam se i iznenadio kad sam dobio naredbu da se 1. septembra javim u CVŠ (Centar visokih škola) u Beograd i počnem slušati nastavu. Nažalost, dešavanja koja su ubrzo uslijedila pokazala su da su moje sumnje bile opravdane. Naše školovanje je trajalo svega 22 dana. Nastava je prekinuta naredjenjem GŠ JNA i sve star-

ješine polaznici škole stavljeni su na raspolažanje Personalnoj upravi GŠ JNA. Kako je u tom vremenu, punom neizvjesnosti postojala objektivna mogućnost da većina tih starješina bude upućena u komande i jedinice na teritoriji Republike Hrvatske, gdje je već bilo došlo do eskalacije sukoba, ja sam nakon prekida nastave odlučio da po svaku cijenu izbjegnem upućivanje na ta ratišta. Pokušavao sam to kroz korišćenje godišnjeg odmora, bolovanje itd.

Prvo što sam učinio, prijavio sam se za ljekarske preglede na Vojno-medicinskoj akademiji u Beogradu, u namjeri da isposlujem duže bolovanje. Boravak u Beogradu sam iskoristio i za posjetu svojoj školi, gdje me je primio komandant, kontra-admiral Simić, od kojeg sam zatražio godišnji odmor za 1991. i 1992. godinu, nastojeći da što duže ostanem izvan aktivnog angažmana. Komandant mi je izašao u susret, odmah mi je dao godišnji odmor za 1991. godinu, obećavši da će se i drugi dio mog zahtjeva riješiti.

Za svo to vrijeme, moja supruga i kćerka bile su u Surdulici, gradu u kome sam prethodno bio na službi. Koristeći godišnji odmor, a potom i bolovanje, ja sam se vratio u Surdulicu kod porodice. Posjećivao sam i komandu svog ranijeg garnizona. Imao sam relativno dobre odnose sa potpukovnikom Čirkovićem, komandantom 135. brigade, koji se interesovao za moj status u JNA itd. Jednog dana (bio je to početak 1992. godine), predložio mi je da odem na razgovor u Niš i da se prihvatim neke dužnosti na Kosovu. Prijedlog sam bez puno razmišljanja odbio, uz obrazloženje da sam već boravio na prostoru gdje se vode sukobi, te da bih najviše volio da dobijem premještaj na službu u republiku u kojoj sam rođen. Mojoj želji, međutim, nisu htjeli ili nisu mogli udovoljiti, te sam ostao sa porodicom u Surdulici, čekajući dalji razvoj situacije.

Naredba o postavljenju za načelnika štaba 109. brigade

„NISAM ZNAO DA I VAS IMA TU...”

U međuvremenu, ja sam više puta dolazio u Doboju, u posjetu roditeljima. Pokušavao sam stupiti u kontakt sa ljudima za koje sam smatrao da su povjerljivi, s kojima bih mogao razgovarati o mom eventualnom angažmanu na ovim prostorima –naravno, u povjerenju, s obzirom na cjelokupnu situaciju koja se naglo pogoršavala i u Bosni i Hercegovini. Nažalost, nisam uspio pronaći nekoga ko je bio ozbiljno zainteresiran da razgovara na tu temu. Posljednji put bio sam u Doboju, početkom aprila 1992. godine, vrativši se u Surdulicu neobavljena posla. U tom gradu čekao sam priliku da s porodicom što prije izađem iz Srbije, bilo kuda, jer je u međuvremenu „krenula“ agresija i na Bosnu i Hercegovinu...

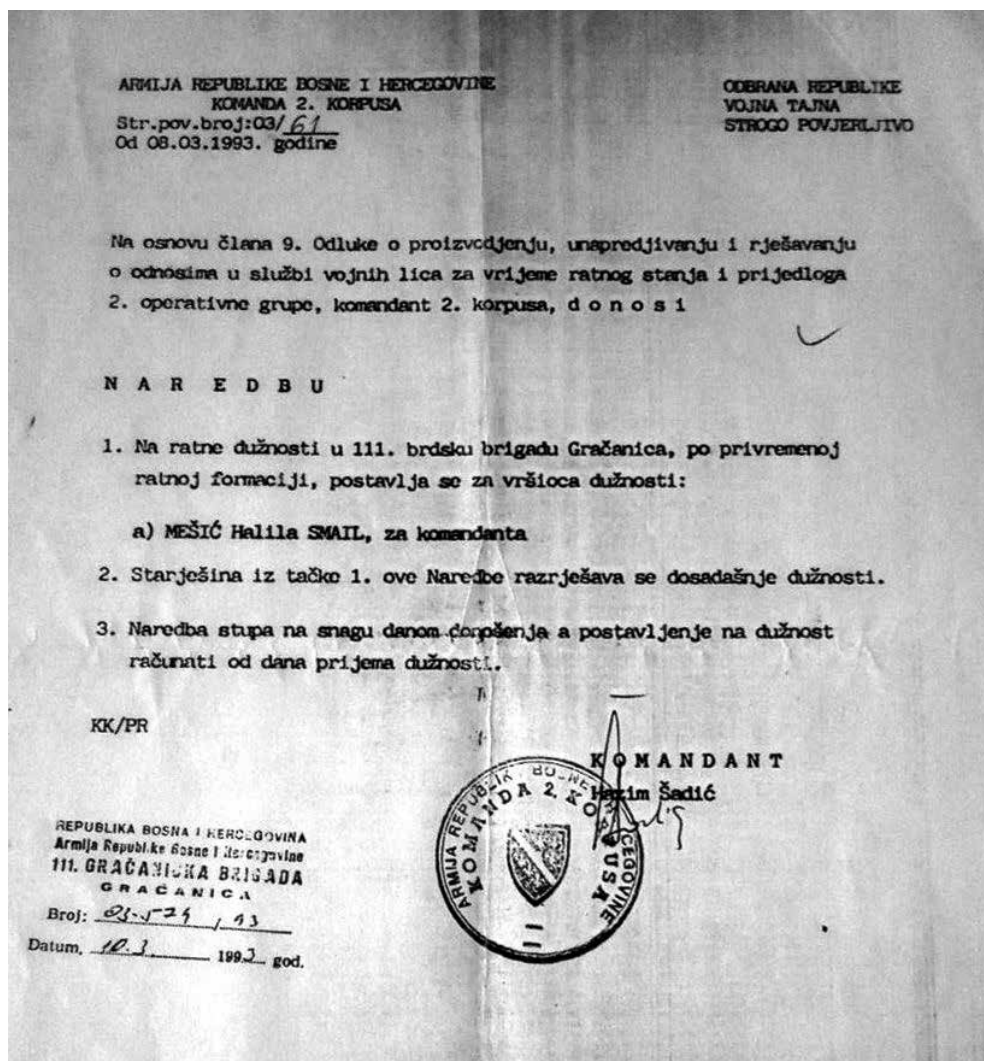
Jedan događaj će definitivno otkloniti sve moje nedoumice i odrediti mi dalji put. Negdje u maju 1992. godine, pozvao me je nekadašnji komandant, već spomenuti potporučnik Ćirković i obavijestio me da je u Nišu zakazan sastanak sa svim starješinama JNA, porijeklom iz Bosne i Hercegovine (ne sjeća se više datuma) na koji bi trebalo obavezno da odem s obzirom na moj raniji zahtjev za „prekomandu“ u svoju Republiku. Bez obzira što mi nije rekao temu sastanka, odlučio sam da mu prisustvujem zajedno sa potporučnikom Šefikom Ćimpom, koji je službovao u Vranju. Još od ranije bili smo u stalnom kontaktu, posjećivali se i privatno često družili. Na aerodromu u Nišu pozvali smo da nam se pridruži i naš zajednički prijatelj, pokojni Niko Ivanović, poručnik, Hrvat po nacionalnosti, koji je bio na obuci za padobrance, naš zemljak, rodnom iz Bistarca kod Tuzle. Tako smo se, sva trojica zajedno uputili na taj sastanak koji se održavao u Domu vojske u Nišu. Zatekli smo između 400 i 500 starješina JNA, različitih činova–od vodnika do pukovnika. Uglavnom su to bili pripadnici JNA koji su se povukli iz Slovenije, dijelom iz Hrvatske, a bilo je i onih koji su služili u jedinicama sa teritorija Srbije.

Sastanak je vodio komandant Armije, general Vuković, a uz njega sjedio i general Tica, koji je bio pomoćnik za moralno-političko vaspitanje. Tema sastanka bila je formiranje srpske vojske u Bosni i Hercegovini i poziv starješinama, porijeklom iz Bosne i Hercegovine, da se prijave za odlazak u Bosnu i Hercegovinu i uključe u tu vojsku. Govorilo se o „ugroženosti“ srpskog naroda, o potrebi njegove zaštite itd.. Na kraju, kada su završili izlaganja i dali mogućnost da im se postavljaju pitanja, javio sam se za riječ, propisno predstavio i direktno se obratio generalu Tici, otprilike ovim riječima: „Evo, i ja želim povratak u Bosnu, ali ako je raspored da ide svako svom narodu, i ja bih želio da idem – ali među svoje.“

Oni koji su rukovodili sastankom bili su iznenađeni mojim istupom. Stekao sam utisak da nisu ni računali da među prisutnim ima i Bošnjaka, pogotovo onih koji su bili spremni da govore na takav način. General je, vidno zbunjen, priznao: „Nisam znao da vas ima tu...” i da bi sve zabašurio, počeo je da govori imena personalaca, kojima se treba javiti za odlazak na službu u Bosnu i Hercegovinu. Poslije mog istupa nastupio je žamor u sali, neki su glasno dovikivali: „Ima nas još, i mi bi išli – ovi ovamo, oni onamo“ i sl. Sastanak se tako nekako i završio ili ga je neko prekinuo. Ja sam, da budem iskren, očekivao da će me uhapsiti ili sankcionisati na neki drugi način. Stoga sam se po povratku u Surdulicu odlučio da odmah s porodicom pobjegnem iz Srbije u Makedoniju. Sa nama su krenuli već spomenuti potporučnik Šefik Ćimpo i naš prijatelj, poručnik Niko Ivanović.

BIJEG IZ SRBIJE U BOSNU –PREKO MAKEDONIJE

Iz Surdulice smo se zaputili u Skoplje, gdje nas je dočekaao moj poznanik i kolega iz JNA, Safet Skoko, tada već bivši poručnik JNA, koji je uspio ranije izaći i uključiti se u tek formiranu makedonsku vojsku. On mi je i pomogao da privremeno zbrinem porodicu,

Naredba o postavljenju za komandanta 111. brigade

u Skoplju, a ja sam odlučio da se što prije prebacim u Bosnu i Hercegovinu – pokušavajući, preko Skoke, uspostaviti neke veze s ljudima koji mogu pomoći... Za povratak u Bosnu odlučili su se i moji prijatelji Čimpo i Ivanović. Moja porodica morala je ostati u Skoplju.

U traženju puta za Bosnu, prvo sam otišao do Kumanova, gdje je u tamošnjoj kasarni bila neka vrsta sabirnog centra Crvenog kr-

sta za izbjeglice. Uspostavivši kontakt s nekim ljudima u Crvenom krstu, uspio sam isposlovati da budemo stavljeni na spisak od pedesetak ljudi za izlazak iz Makedonije – ali, bez dokumenata... U policiji su nam izdali kolektivni pasoš i tako je, negdje početkom juna 1992. godine, započelo naše putesestvije, od Kumanova preko Bugarske, Rumunije i Mađarske, do Zagreba. Na svakoj granici bile su rigorozne kontrole, ispitiva-

Gračanica, decembar 1993. godine: ispraćaj boraca 109. brigade na olovsko ratište. Prvi s desna: Samir Mehinović, komandant 3. bataljona 109. brigade.

nja, gdje idemo, kako, šta – s obzirom da smo putovali bez isprava. U autobusu je bilo jako „šareno“ društvo: od porodica sa djecom, do bivših oficira... Nakon 3-4 dana naporne i sa stanovišta kontrola, opasne vožnje, stigli smo u Zagreb. Iskricali su nas na Velesajmu, čime je misija onih koji su nas dovezli bila završena. Došli smo kao izbjeglice i morali smo se sami snalaziti kao i drugi oko nas.

U krugu Zagrebačkog velesajma, primijetio sam više vozila sa registarskim tablicama raznih mjesta iz Bosne i Hercegovine. Prvo što sam pokušao, bilo je da ostvarim kontakt sa osobama koje su dolazile iz Doboja i Tuzle. Neki od prisutnih vozača uputili su me na predstavništvo opštine Gračanica u Zagrebu. Predstavništvo se nalazilo u Kučerinoj ulici, kod hotela „Panorama“. U Predstavništvu sam zatekao Muamera Jarovića, kojem sam objasnio da se želim što prije prebaciti do Doboja ili Gračanice i tamo se uključiti

u odbranu. U to vrijeme razvile su se oštre borbe u Posavini, zbog čega je prekinuta jedina komunikacija od Svilaja preko Odžaka i Garevca do Gradačca. Zato mi je Jarović i predložio da se strpim nekoliko dana, dok se situacija ne raščisti, preporučivši mi smještaj u jednom motelu u Ivanjoj Rijeci izvan Zagreba, gdje sam otišao s jednim mlađim momkom, Šabićem, kome se više ne sjećam imena. Tu sam proveo nekoliko dana, čekajući da se uspostave sigurnije veze. Ništa se nije dešavalo, pomišljao sam već da smo postali sumnjivi i hrvatskoj policiji, pa sam nastojao da što prije odatle odemo. Jedno jutro, na doručku, slučajno sretnem vozača iz Makedonije, trgovca koji je svojim kamionom dovezao povrće u Zagreb – inače, čovjeka kojeg sam poznao od prije, iz JNA, kada je bio vođa komandanta brigade u Surdulici. Zamolio sam ga da mi pomogne da se prebacim do Zagreba, jer mi je bilo teško uspostavi

viti kontakt sa gračaničkim predstavništvom telefonom ili na drugi način... Napokon, nekako ponovo dođem do tog predstavništva, gdje, sam na svu sreću, naišao na ljude iz Stanić Rijeke, svoje komšije, koji su došli u Zagreb radi nabavke MTS i koji su se, što je najvažnije, pripremali za povratak na slobodne prostore Doboja. Bez većih problema dogovorili smo se da se s njima prebacimo do Bosne, odnosno do slobodnih teritorija Gračanice i Doboja.

OD ZAGREBA DO SVJETLIČE I SLOBODNE KLOKOTNICE

I tako smo, nas trojica (Čimpo, Niko i ja) – i ljudi koji su bili na kamionu, uz natovarenu robu (uniforme, vojnu opremu i nešto malo naoružanja) krenuli iz Zagreba, preko Hercegovine i srednje Bosne, "putem spasa", koji je do kraja rata ostao jedina veza šireg tuzlanskog područja sa ostatkom svijeta (nakon što su srpske snage probile koridor kroz Posavinu i presjekle našu dotadašnju komunikaciju).

Putovali smo u jednom „tamiću“, koji je vozio Husein Omerović, dok mu je savezač bio Osman Husaković, ujedno i „vođa puta“, stariji čovjek, inače, dobar poznanik mog oca. U putu je bilo sve dobro do Tomislavgrada, gdje smo zaustavljeni na jednome punktu Hrvatskog vijeća obrane (HVO) na samom izlazu iz grada. Na pitanje šta je natovareno u vozilu, vozač i suvozač su im rekli da vozimo vojnu opremu i naoružanje (za što smo imali urednu dokumentaciju). Ali, valjda da se pohvali pred vojnicima HVO (koje smo u tom trenutku smatrali našim iskrenim saveznicima), naš vođa puta je iskazao da s njima putuju i oficiri... To je kod stražara odmah izazvalo sumnju, pa su nas vratili nazad u Tomislavgrad. U policijskoj stanici zadržali su nas na ispitivanju više od pet sati. Najviše su se okomili na Niku Ivanovića, koji je bio Hrvat – pitali su ga "A gdje si ti bio do sada? Šta si radio?" i slično, uz uobičajene pogrdbe... Tokom ispitivanja iznenada se pojavio jedan

Pripadnici 111. gračaničke brigade angažovani su na brojnim ratištima u zoni odgovornosti 2. korpusa, a komandant Smail Mešić kaže:

„STASALI SMO U RESPEKTABILNU SILU“

Okušali se na svim ratištima u zoni odgovornosti 2. korpusa • Ne uzmiču ni pred zloglasnim ozrenskim četnicima • Bill će ostati u međunarodno priznatom granicama

Uporedo s napadima na Tešanj i Maglaj, agresor ovih dana žestoko atakuje i na područje Operativne grupe za Gračanicu. Linije odbrane i civilna naselja granitiraju se, uglavnom, sa padina zloglasnog četničkog uporišta Ozren. Pripadnici 111. gračaničke brigade, kojom komanduje Smail Mešić, ne samo da ne dozvoljavaju neprijatelju da na način bilo kakav prodor na slobodnu teritoriju, nego u protivnapadima srpskim fašistima nanose velike gubitke.

Gračanijcima su suprostavljene velike neprijateljske snage na liniji dužine pedesetak kilometara. Bivša 23. trebovka, a sada taktička grupa „Ozren“, dvije lake ozrenske brigade i dijelovi drugih pridodatih jedinica vojske tzv. Republike Srpske, jedna tenkovačka četa, haubice baterije svih kalibara, minobacačke baterije, a u nekim ranijim napadima korišteni su i borbeni helikopteri.

Pored te silne tehnike, četnici na ovom području nisu uspjeli ostvariti svoje planove. Veći administrativni dio opštine Gračanica je oslobođen, a u zoni odgovornosti naše brigade nema okupiranih područja na kojima su živjeli Muslimani – kaže komandant Smail Mešić.

Na preostalim dijelovima teritorije, koja se nalazi u zoni Operativne grupe za Gračanicu, neka su sela još pod četničkom okupacijom. Stanovništvo Sjenjine, Svjetliče i Stanić Rijeke pobjeglo je pred zločivačkom kamom, a pripadnici Armije s ovih područja, pa i jedinice 111. brigade, ne namjeravaju se pomiriti s tom činjenicom.

U dosadašnjim borbama, a sudjelovali smo na svim ratištima u zoni 2. korpusa, pokazali smo da smo kao brigada, a i kao dio Armije naše države, postali respektabilna sila. Izpričani smo

Smail Mešić, komandant 111. brigade

Raspjet

Na pitanje koliko će rat u BiH još trajati i kakav se raspjet može očekivati, komandant Smail Mešić kaže:

– Ne treba se zanostiti da će rat brzo prestati. Što se raspjeta tiče, moje mišljenje je da će u političkom smislu BiH ostati jedinstvena, u međunarodno priznatom granicama. Kao vojnici, mislim da Armija treba da oslobodi sve prostore na kojima je muslimanski narod bio u većini, a trenutno su pod srpskom okupacijom. Moramo stvoriti takvu državu u kojoj žele da žive svi oni što su ostali na ovim prostorima. Silom nikoga ne treba tjerati da bude s nama ako to neće.

u naoružanju, ali u svemu drugom smo nadmašili agresora. Stoga, mislim da je pitanje dana kada će naše jedinice preći u potpunu ofanzivu i uraditi ono što nam je zajednički cilj – oslobodjenje svih okupiranih teritorija – kategorizira je komandant Mešić.

U 111. brigadi, čiji su se bori posljednjih mjeseci posebno stakili u zaustavljanju neprijateljskih ofanziva u Olivu, zatim, u borbama oko Vareša, te u desetkovanju četničkih redova oko Doboja, posebno batuljeni Muharem Čosić i Muris Trepančić, pričekuju i da nogom kroče na Ozren. Veće, ako bi se takva naredba dala, taj bi zadatak sigurno bio izvršen.

– Nama nije cilj da Srbe tjeraemo s njihovih ognjišta, kao što su oni radili Muslimanima i Hrvatima. Prije svega, moramo osloboditi muslimanska sela u zoni odgovornosti OG-2. Prema sadašnjim pregovorima o teritorijalnom ustroju BiH, Ozren bi trebao ostati u našem posjedu. Bude li trebalo, oružjem ćemo ih prisiliti na kapitulaciju – smatraju bori 111. gračaničke brigade, potencirajući ocjenu da je naša Armija izrasla u moćnu oružanu silu. A u istoriji ratovanja nema primjera da je bilo koji agresor takvu vojsku porazio. To neće poći za rukom ni srpskom agresoru.

Iz "Armije ljljana" (god. III, br. 49, 26. 03. 1994., str. 4)

unifrmisani čovjek koji je, po svemu sudeći, bio zapovjednik vojne policije HVO. Kako mi se učinilo da sam ga nekada viđao u uniformi JNA, odlučio sam se da ga upitam je li, stvarno, nekada bio na službi u JNA pošto mi se učinio poznat. Na moje pitanje, odgovorio je potvrdno, rekavši da je nekada zaista bio u JNA, u vojnoj policiji Nišu... Iako nisam sto posto siguran i danas mislim da je to bio Ivica Zeko, kasniji general Vojske Federacije BiH. Napokon, razjasnili smo se i dobili dozvolu da nastavimo put, prošavši bez težih posljedica ili fizičkog maltretiranja. Pri odlasku, zatražili smo od njih da nam daju i neku pismenu dozvolu (propusnicu), kako bismo lakše prošli naredne kontrolne punktove, ali su nas odbili.

Sretno smo došli do Jablanice, a zatim prešli i ostatak puta, bez većih problema dospjevši na slobodne prostore Tuzlanske regije. Niko je ostao kod svojih u Bistarcu, a mi smo produžili prema Gračanici, odnosno slobodnim prostorima Doboja. Sva trojica smo se stavili na raspolaganje braniocima Bosne i Hercegovine i postali oficiri Armije R BiH. Niko Ivanović je kasnije poginuo u borbama na Brčkom, kao komandant bataljona 3. tuzlanske brigade; posthumno je odlikovan Medaljom za hrabrost (kao jedan od svega šesnaestero dobitnika tog odlikovanja).

U RODNOM KRAJU

Moram napomenuti da je tu, pred samom Dobojem, već u septembru 1991. godine, na inicijativu komande JNA iz Doboja, na području sela Sveti liča, Kostajnica i Gavrići formirana jedna nacionalno mješovita četa, koja je djelovala na prostoru te tri mjesne zajednice. Njen komandir bio je Mirsad Durmić, inače moj školski drug. S izbijanjem rata, četa je neko vrijeme zadržala svoj specifičan status, a formalno je pripadala Rejonskom štabu TO Klokotnica, koji je formiran za slobodne mjesne zajednice predratne dobojske opštine – istočno od Doboja.

Najprije sam posjetio Mirsada, raspitao se i informisao o situaciji na terenu, nakon čega sam se uputio u Klokotnicu i jednostavno, kao oficir, stavio na raspolaganje Rejonskom štabu. Komandant Rejonskog štaba bio je Sead Arnautović, predratni kapetan I klase u JNA, koji se, sticajem okolnosti, zatekao na ovim prostorima i priključio snagama odbrane. Sa formiranjem 109. dobojske brigade, u julu 1992. godine, Arnautović je postavljen za njenog komandanta, a 109. brigada je par mjeseci kasnije, sa još dvije brigade (gračaničkom i lukavačkom) ušla u sastav novoformirane Operativne grupe 2 Gračanica.

Prvo moje angažovanje, nakon dolaska u Klokotnicu, bilo je na mjestu instruktora za obuku artiljerijskih jedinica. U jedinicama Rejonskog štaba TO, odnosno 109. brigade već je bilo nekoliko minobacača kalibra 82 mm, u međuvremenu je nekom razmjenom kupljen i jedan višecjevni bacač raketa RAK-12, pa je kupljen i minobacač 120 mm itd.

NA MJESTU NAČELNIKA ŠTABA 109. BRIGADE

Moram napomenuti da su i ovdje u početku postojale određene rezerve i sumnjičavost prema svima koji su dolazili iz redova JNA. Pošto sam na određen način već imao neka iskustva, nisam se ni trudio da ljude oko toga puno ubjeđujem. Znao sam da će sve to vremenom doći na svoje mjesto. U međuvremenu, formirana je i 109. brigada. Sead Arnautović je postavljen za komandanta, a rahmetli Ismet Karić za načelnika štaba brigade, rahmetli Hasan Bećirević je bio operativac i tako dalje – da ne nabrajam ovom prilikom sve članove komande (čitao su ovi podaci dostupni iz druge literature.)

Kako su se nakon izvjesnog vremena u brigadi počele ispoljavati neke slabosti, predložio sam komandi određene mjere, od kadrovskih promjena pa do promjena u samom načinu funkcionisanja naše brigade – tražeći uvojničavanje jedinica, jačanje sistema rukovođenja i komandovanja, ali prije svega

Sa Jovanom Divjakom, zamjenikom komandanta Štaba Vrhovne komande Armije RBiH (septembar 1993.)

ozbiljnost u pristupu svim problemima sa kojima smo se suočavali. Izložio sam to bez posebnih ličnih ambicija, smatrajući svojom dužnošću da iznesem sopstveno mišljenje i predložim bolja rješenja, na osnovu svojih dotadašnjih profesionalnih iskustava.

Ne sjećam se koji je to datum bio, ali održali smo tim povodom u komandi brigade jedan sastanak, na kojem smo usvojili određene zaključke i krenuli u njihovu realizaciju. Na prijedlog Hasana Bećirevića, ja sam preuzeo dužnost načelnika Štaba 109. brigade, dok je Ismet Karić, kao iskusni predratni privrednik i trgovac predložen za glavnog logističara, sa zadatkom da organizuje logistiku i vodi nabavku materijalno-tehničkih sredstava za potrebe brigade. To nam je bilo od posebnog značaja, s obzirom da još uvijek nije funkcionisala opština na koju bi se u logističkom smislu mogli osloniti. (Umjesto opštine, tada smo imali “zajednicu mjesnih zajednica”, da se tako izrazim, čiji su predsjednici sačinjavali Koordinaciono tijelo kao neku vrstu civilne vlasti).

Za načelnika Štaba 109. dobojske brigade zvanično sam postavljen u novembru 1992. godine. Na novoj dužnosti, svu svoju snagu, iskustvo i znanje usmjerio sam na uvojničavanje i sređivanje jedinica unutar Brigade.

Jedan od prioriternih problema koji je trebalo odmah rješavati bilo je popunjavanje jedinice. To nije bio nimalo jednostavan posao jer na mobilizacionom prostoru brigade nije postojalo odjeljenje odbrane koje bi se bavilo popunom jedinice kako ljudstvom tako i materijalno-tehničkim sredstvima (MTS). Personalni organ brigade je, stoga, morao obavljati poslove i Odjeljenja odbrane – od formiranja evidencija i kartoteka do popune jedinica i njihovog vojničkog sređivanja, učvršćivanja linija odbrane i tako dalje.

Prisjećajući se tog vremena, ovdje bih napomenuo da smo u to vrijeme u sastavu Brigade imali jednu dosta specifičnu jedinicu, koja je djelovala pod nazivom Samostalna četa Grapska. Činili su je ljudi koji su se, nakon pada Grapske, uspjeli izvući iz okruženja i sa svojim naoružanjem, preko Becnja probiti do Klokotnice. Znajući šta su sve ti ljudi

preživjeli, znajući da su im porodice bile raseljene, a većina prijatelja i rodbine zarobljeno, po logorima, nije se znalo za njihovu sudbinu – dosta energije i rada sam utrošio radeći s tom jedinicom. Bili su dobro naoružani, iznijeli su svoje naoružanje, a poznato je kako se u to vrijeme razmišljalo – to oružje, ono je “naše”, pa su čak pokušavali i svoju logistiku da uspostave... Ali uspjeli smo, svi u komandi, da tu jedinicu uvojničimo, a kasnijom reorganizacijom oni su integrisani u jedan od bataljona 109. brigade, tako da nismo imali nekih posebnih problema.

Za svo to vrijeme, skoro do kraja 1992. godine situacija na ratištu, u zoni odgovornosti 109., brigade, bila je relativno mirna. Nije bilo ozbiljnijih borbenih dejstava, osim na prostoru Lukavice Rijeke, prema Becnju. Iz pravca Doboja neprijatelj nije borbeno djelovao, prvenstveno zbog spomenute čete iz Svjetliče, koja je pod neobičnim okolnostima još uvijek egzistirala – kao jedinica koju je formirala bivša JNA iz Doboja (sada transformisana u Vojsku Republike Srpske), ali i jedinica potčinjena komandi 109. brigade. Nekome ko nije dovoljno upućen u političke i historijske okolnosti formiranja i djelovanja te jedinice ova činjenica se može učiniti vrlo neobičnom, ali zahvaljujući tome skoro punih godinu dana očuvan je mir na prostoru kojeg je ta jedinica pokrivala, pa i šire. Osim toga, područje Svjetliče i čitav taj prostor koji je gravitirao Doboju bio je i jedini izlaz iz Doboja, preko kojeg su civili iz okupiranog grada (prije svega Bošnjaci), bježeći od tamošnjeg terora, mogli izaći na slobodnu teritoriju.

Stabilno stanje u vlastitoj zoni odgovornosti omogućilo je 109. brigadi da u tom vremenu šalje svoje jedinice upomoć drugima. Po naredenjima komande Taktičke grupe 2, odnosno kasnije Operativne grupe 2, od jula 1992. godine, pa do kraja godine pripremaju se i redovno šalju jedinice na ispomoć u Operativnu grupu 1 u Posavinu, prije svega u odbranu Gradačca, a također i slobodnih

teritorija opštine Brčko. Odlazeći na ta ratišta, jedinice 109. brigade, dale su doprinos odbrani ovih naših prostora, posebno Gradačca, na kome je slomljeno nekoliko neprijateljskih ofanziva.

Krajem 1992., negdje pred Novu, 1993. godinu, započinju određene čarke i u zoni odgovornosti 109. brigade, što je na određen način bio refleks pogoršane situacije na posavskom ratištu. Do marta 1993. godine počela su značajnija borbeno dejstva i na isturenim položajima prema Doboju, da bi u aprilu uslijedila i snažna neprijateljska ofanziva, u cilju zauzimanje slobodne teritorije istočno od Doboja i daljeg napredovanja prema Gračanici. Uz teške napore boraca 109. brigade i pomoć ostalih jedinica OG-2, neprijatelj je uz teške gubitke na tim linijama zaustavljen, ali mu je pošlo za rukom zauzeti Svjetliču, kao i dio Stanić Rijeke. Poslije, do kraja rata, bilo je više pokušaja daljeg napredovanja neprijatelja, kao i naših pokušaja oslobađanja privremeno okupirane teritorije, uglavnom uz manja pomjeranja linija.

KOMANDANT 111. GRAČANIČKE BRIGADE

Negdje u februaru mjesecu 1993. godine u razgovoru sa komandantom OG-2 Osmanom Puškarom nagoviješteno mi je da bi se uskoro moglo ozbiljno razgovarati o mom postavljenju na novu dužnost – za komandanta 111. gračaničke brigade. Moram reći da sam u prvi mah to unaprijed odbio, jer sam bio protiv odlaska iz 109. dobojske brigade, smatrajući da trebam biti uz, uslovno rečeno, svoj narod, na prostoru gdje sam rođen i gdje najviše mogu i dati u odbrani tog prostora. Smatrao sam to i kao neku svoju moralnu obavezu. Kasnije sam vidio da se o tom prijedlogu za moju prekomandu ozbiljno razmišlja, a rečeno mi je da sam i predložen upravo na osnovu mojih do tada ostvarenih rezultata, te da se usmjeravam tamo gdje ću biti korisniji. Saopštio sam to i komandi 109. brigade, te u dogovoru s njima i odlučio da

Uz drugu godišnjicu Armije RBiH - 15. april, 1994. godine. Stoje, s lijeva: Smajil Oštraković - načelnik štaba 111. brigade, Ibrahim Nurkić - načelnik štaba Operativne grupe 2, Smail Mešić - komandant 111. brigade, Bilal Begović - pomoćnik komandanta za moral; kleče: Muris Trepanić - komandant 1. bataljona 111. brigade, Abdurahman Džinić - komandant 2. bataljona, Esad Mujačić - komandant 4. bataljona, Mihret Čosić - komandant 3. bataljona i Sedin Bostandžić - komandant Mješovitog artiljerijskog divizionu.

prihvatim odlazak u 111. brigadu. Imajući u vidu cjelokupnu situaciju i poznavajući naš mentalitet, uvidio sam da je bolje i lakše biti komandant u sredini gdje te ljudi manje poznaju, nego među svojom rodbinom, prijateljima i poznanicima.

Krajem februara 1993. složio sam se da budem postavljen na dužnost komandanta 111. brigade, naravno uz neobavezan priistanak i „moje matične“ 109. Po zvaničnom naređenju, za komandanta 111. brigade imenovan sam sa 1. 3. 1993. godine. Prije nego što sam primio novu dužnost, zatražio sam odobrenje da posjetim porodicu – suprugu i kćerku, koje su se u međuvremenu uspjele prebaciti iz Makedonije u Njemačku. Htio sam da se uvjerim kako žive i razmišljao da ih, eventualno, vratim iz izbjeglištva. Odo-

brenje za tu posjetu potpisao mi je komandant Puškar, uz „znanje“ i nadležnih civilnih vlasti. Po dolasku u Njemačku, suprugu i kćerku zatekao sam u jednom izbjegličkom kampu, u kojem su uslovi života bili relativno dobri, pa sam odustao od namjere da ih vratim u zemlju. Čak me je socijalna radnica u kampu ubjeđivala da i ja s njima ostanem jer mi je mjesto uz porodicu itd. Naravno, njoj je bilo teško objasniti da je to u mom slučaju nemoguće... Uglavnom, porodica je ostala, a ja sam se vratio u odobrenom roku i prihvatio se dužnosti komandanta 111. brigade.

Za razliku od 109., zona odgovornosti 111. brigade, bila je podijeljena u dva dijela. Jedan dio bio je vezan za trebavsko područje (sjever), a drugi za sprečansko polje (jug). Bile su to, ustvari, dvije odvojene zone odgovornosti

u ukupnoj dužini od oko 70 kilometara. Prednji kraj linije protezao se Sprečkim poljem od spoja sa 109., brigadom, to jest od Stjepan Polja – do Miričine i spoja sa lukavačkom brigadom. Na trebavskom dijelu, linija se protezala od spoja sa 109. brigadom u rejonu Lukavice, pa do Prijekog Brda i spoja sa 107. gradačkom brigadom. Moram reći da je zona odgovornosti u dolini Spreče bila puno mirnija i lakša za obezbjeđivanje od trebavske – i zbog konfiguracije terena, rijeke Spreče kao prirodne prepreke i zbog razvoja situacije na ratištu.

Komandno mjesto Brigade nalazilo se u Domu kulture u Gračanici. Prvi načelnik štaba bio je Bahrija Džananović. Ostali članovi komande češće su se mijenjali, odlazili u druge jedinice, dolazili su novi itd. U svom sastavu Brigada je imala 6 pješadijskih bataljona i jedan mješoviti artiljerijski divizion (MAD). Komandant 1. bataljona (koji nije imao svoju zonu odgovornosti, već

je kao manevarski više korišten na drugim ratištima), bio je Nermin Širbegović–Šira. Komandant 2. bataljona (zapadni dio Sprečkog polja) bio je Džemal Jukan, 3. bataljona (istočni dio Sprečkog polja) Abdurahman Džinić, a Četvrtog (čija je zona odgovornosti bila na Trebavi, od spoja sa 109. brigadom do Visa) – Esad Eso Bašić. Na mjestu komandanta 5. bataljona (od Visa do Prijekog brda) kraće vrijeme je bio Ahmet Džafić, kojeg je zamijenio Fikret Šuvalić, zatim na to mjesto dolazi Esad Mujačić i na kraju Vejsil Junuzović. Komandant 6. bataljona, koji se nalazio u formiranju bio je Halil Hadžić. U sastavu bri-

Sa članom Predsjedništva RBiH dr. Nijazom Durakovićem na položajima MAD-a 111. brigade

gade formiran je i mješoviti artiljerijski divizion (MAD), s tim što treba reći da to nije bio MAD u klasičnom smislu iako smo u njemu grupisali sva teža oružja kalibra 82 mm pa na dalje kao i sredstva PVO. Komandant MAD-a u to vrijeme bio je Besim Duraković. U kasnijim reorganizacijama, dolazilo je do rasformiranja pojedinih bataljona i formiranja novih.

Preuzevši komandu 111. brigade, želio sam da ustrojim dobro organizovan, motivisan i funkcionalan vojnički kolektiv, primjenjujući, naravno, svoje dotadašnje vojničko i

ratno iskustvo kao i svoju temeljnu vojničku izobrazbu.

Uveo sam odmah neke promjene za koje sam procijenio da su bile neophodne, posebno u funkcionisanju komande, jačanju vojničke discipline i odgovornosti za preuzete obaveze i izvršenje zadataka. Da bi sve to što prije sproveo u praksi, bili su mi potrebni sposobni i dobro motivisani oficiri. Brzo se pokazalo da je na mnogim komandnim dužnostima u Brigadi trebalo zamijeniti ljude, općenito izvršiti veće kadrovske promjene. Jedan broj rukovodnih ljudi jednostavno se nije snalazio, nije shvatao ozbiljnost situacije, niti potrebu čvrste discipline, pa su morali biti zamijenjeni. Neki su iz različitih razloga odlazili samoinicijativno ili po nekim drugim potrebama u civilnim službama. Ja sam bio lično za to da iz jedinice idu svi oni koji nisu mogli pratiti taj, da ga nazovem, moj način i tempo rada, nisam pravio nikome problem ko god je u određenom trenutku želio da napusti svoju dužnost iz bilo kojih razloga. Da bih izbjegao eventualne nesporzume, insistirao sam da se sve te promjene vrše prema propisima i vojničkim pravilima, a u neposrednoj saradnji sa Odjeljenjem za odbranu Opštine Gračanica. U tome sam imao punu podršku civilnih organa vlasti i ostvarivao korektnu saradnju sa tadašnjim načelnikom Odjeljenja odbrane Muhamedom Ibrahimovićem.

STANJE NA TREBAVSKOM RATIŠTU

U okviru zone odgovornosti 111. brigade, posebno je aktivno bilo sjeverno, trebavsko ratište. Neprijatelj je najveću aktivnost ispoljavao u rejonu Lukavice, koja je bila i najugroženija mjesna zajednica na opštini Gračanica i gotovo stalno izložena vatri iz neprijateljske artiljerije, protivavionskih oruđa i drugih sredstava. Na tom dijelu linija odbrane izvedeno je i više pokušaja neprijateljskih pješadijskih napada, koji su uspješno odbijeni.

Poseban problem na trebavskom ratištu bio je objekat Vis (692 m), inače najveći vrh Trebave, kojeg je neprijatelj posjeo već početkom rata, čak i prije izbijanja neprijateljstva. Na Visu se nalazilo i inženjerski uređeno rezervno komandno mjesto nekadašnjeg 17. korpusa JNA, sa utvrđenim podzemnim skloništima, koje su se u više faza uređivala prije rata. Bio je to dominantan objekat, s kojeg je neprijatelj kontrolisao i ugrožavao skoro pola opštine Gračanica. S Visa je mogao osmatrati i neposredno gađati Malešiće, Babiće, Škahovicu i Lukavicu, pa i znatan dio Gračanice. Najviše žrtava među civilnim stanovništvom na tom prostoru, pa i među vojnicima na našim linijama, bilo je uslijed djelovanja neprijatelja sa Visa, te njegovog neposrednog zaleđa i objekata koji ga okružuju. Osim artiljerijskih napada i granatiranja naših položaja, neprijatelj je rejon Visa koristio i kao povoljan polazni položaj za napade na naše linije odbrane, posebno u pravcu Sijedog Krša. Odbijeno je više pokušaja takvih napada, kako u 1992., tako i u 1993. godini.

S naše strane, postojalo je više planova, pa i bezuspješnih pokušaja da se Vis zauzme i tako onemogućiti svakodnevno granatiranje po našim linijama i civilnim ciljevima. Jedan takav pokušaj izveden je u oktobru 1992. godine. Sa mojim dolaskom na čelo 111. brigade, ponovo je aktualizirano pitanje zauzimanja neprijateljskog uporišta na Visu.

Za takvu jednu akciju, međutim, morale su se izvršiti temeljite pripreme. Tako su procjenjivali i u komandi OG 2, svjesni posljedica eventualnog neuspjeha. U međuvremenu, naša brigada je izvela nekoliko borbenih ispada manjeg obima u rejonu Skipovca. Cilj je bio popravljavanje taktičkog položaja naših jedinica, kao i njihovo pripremanje za osnovni zadatak – oslobađanje Visa. Od velikog vojničkog značaja bilo je pomjeranje linija gdje god se to moglo izvesti. To je objektivno bilo moguće, jer su linije između nas i neprijatelja u početku bile udaljene negdje i po dva i više

kilometara. Ja sam uvijek zastupao tezu da smo bezbjedniji što smo bliže neprijatelju sa našim linijama odbrane, te da su na takvim pozicijama iznenađenja u pravilu manja.

Držeći se tog pravila, mi smo i radili na pripremama za oslobađanje Visa svim tim taktičkim radnjama, popravljanjem vlastitih pločaja, izvođenjem manjih borbenih dejstava itd. Značajniji napad na neprijateljska uporišta na Trebavi izveden je u julu 1993. godine, u sadejstvu sa 107. brigadom iz Gradačca. Naše snage su tada uspjele zauzeti neprijateljsko uporište Javor (Spasino Brdo), a početnih uspjeha je bilo i na pravcu napada 107. brigade, ali zbog nemogućnosti zauzimanja ključnih objekata (Vis i Milatuša), odlučeno je da se naše jedinice povuku na polazne položaje. Tom prilikom neprijatelju su naneseni teži gubici.

NA ZADACIMA IZVAN ZONE ODGOVORNOSTI BRIGADE

Kad govorimo o 111. gračaničkoj brigadi i njenom doprinosu u odbrani Bosne i Hercegovine, treba posebno naglasiti da je ova brigada od svog osnivanja gotovo u svakom trenutku imala značajne snage izvan svoje zone odgovornosti – jačine jednog bataljona, pa i više. Na gradačaćkom ratištu smo bili stalno prisutni, a jedno vrijeme smo imali vlastitu zonu odgovornosti, na kojoj smo angažovali snage ekvivalenta jednog bataljona.

Kada je u aprilu 1993. godine došlo do napada agresora na zonu odgovornosti 109. brigade, pada Svjetliče i dijela Stanić Rijeke, naša brigada je sa značajnim snagama pritekla u pomoć u tom dijelu ratišta i dala veliki doprinos na zaustavljanju napada i stabilizaciji stanja na linijama. Kasnije smo, također, imali jednu svoju jedinicu, stalno angažovanu u zoni odgovornosti 109. brigade. Slali smo i dodatnu ispomoć u vrijeme kasnijih neprijateljskih ofanziva (kakva je npr. bila ona u decembru 1993. godine).

Zato mogu reći da je 111. brigada branila Gračanicu na Gradačcu i na rubovima

naselja koja danas čine opštinu Doboj Istok, a Bosnu i Hercegovinu na Brčkom, Olovu, Lukavcu i drugim ratištima, podalje od svoje zone odgovornosti. Ne postoji ratište u zoni odgovornosti 2. korpusa na kojem nisu angažovane jedinice 111. brigade. Važno je istaknuti i to da brigada nije izgubila ni pedlja teritorija, od samog početka rata samo je proširivala svoju teritoriju i to je ono što je čini specifičnom u odnosu na mnoge druge.

SARADNJA S CIVILNIM VLASTIMA

Za vrijeme obavljanja dužnosti komandanta brigade, imao sam, inače, izuzetnu podršku organa vlasti, posebno opštinske, koja je uspjela na pravi način riješiti pitanje logistiranja odbrane. Mi se u Brigadi nismo morali neposredno baviti pitanjima nabavki, niti problemima logistike. Ustrojeno je tako da smo svoje potrebe i zahtjeve upućivali direktno Operativnoj grupi. Komanda Operativne grupe je u saradnji sa lokalnom vlašću rješavala naše zahtjeve, tako da smo se mi u Brigadi mogli baviti rješavanjem vojničkih problema i to je umnogome olakšavalo naš rad i funkcionisanje. Moram reći da je ova brigada bila jedina koja u svom sastavu nije imala finansijsku službu, niti blagajnu. To su radili organi vlasti i Operativna grupa, a mi u komandi Brigade bavili smo se isključivo operativnim vojničkim problemima. Gračanica je primjer opštine u kojoj su se ti odnosi i u najtežim okolnostima gradili u skladu sa zakonom. Znalo se šta je zadatak civilne vlasti, a šta vojske. Tome zahvaljujući, porodice naših boraca bile su uglavnom zbrinute, a mi nismo nikada došli u poziciju da nismo imali hrane – koliko-toliko.

Tome zahvaljujući, porodice naših boraca bile su zbrinute u skladu s trenutnim mogućnostima, a mi nismo nikada došli u poziciju da nismo imali hrane – koliko-toliko, čak i u onim najtežim vremenima kakva je bila 1993. godina, kad smo se nalazili u potpunom okruženju i strateškoj blokadi.

Sa predsjednikom Predsjedništva RBiH Alijom Izetbegovićem na oslobođenom Visu (oktobar 1994.)

BOJ NA VISU – NAŠ NAVJEĆI USPJEH

Krajem 1993. godine, u okviru OG-2 formirana je 212. bosanska oslobodilačka brigada, kao jedinica namijenjena izvođenju ofanzivnih, tj. oslobodilačkih borbenih dejstava. Brigada je po formaciji bila četnog sastava i od njenih sedam četa tri su bile sastavljene od boraca s prostora Gračanice – iz sastava 111. brigade. Formiranje te brigade je na ovim našim prostorima bilo nagovještaj prelaska u oslobodilačku fazu rata, koja na širim bosanskohercegovačkim prostorima otpočinje u toku 1994. godine. Dok se 212. brigada još uvijek formirala, mi smo pripremili jednu akciju u sadejstvu sa 109. brigadom, koja je izvedena početkom marta 1994. godine. Bilo je to oslobađanje dominantnog objekta Oblič, iznad Lukavica Rijeke. U toj akciji učestvovali su i dijelovi 111. brigade, čiji vojnici osvajaju neprijateljske položaje u rejonu Panjika i Vukovca, čime je znatno popravljen

taktički položaj naših jedinica i učvršćena odbrana Lukavice.

Nakon toga, pažnja je usmjerena na oslobađanje Visa, najvišeg vrha Trebave. Pripreme su započele dosta rano, pri čemu su se analizirali prethodni pokušaji zauzimanja tog neprijateljskog uporišta i greške koje su tada pravljene. Zaključili smo da je osnovna greška bila u tome što se Vis pokušavao zauzeti frontalno, te je zaključeno da se u budućem pokušaju taj zadatak izvede ubacivanjem snaga u pozadinu neprijatelja, te njihovo pravovremeno dejstvo sa snagama koje će napadati s fronta. S neposrednim pripremama se krenulo odmah nakon uspješnog oslobađanja Vijenca (u kome se proslavila 212. brigada, a učestvovala su i manje jedinice 111. brigade). Pripreme su do detalja razrađene, obavljene su sve neophodne taktičke radnje, izvršena detaljna izviđanja itd. Sve to je rađeno u komandi Operativne grupe 2, a pripremama je

Na oslobođenom Visu (oktobar 1994.) - s predsjednikom Izetbegovićem i generalom Rasimom Delićem, komandantom Štaba Vrhovne komande ARBiH

rukovodio komandant Osman Puškar, koji je kasnije i komandovao izvođenjem boja.

U pripremi Boja na Visu (koji je planiran pod nazivom "Zima-94", a okarakterisan kao boj), primijenili smo i neka nova iskustva. Prvo od njih jeste ubacivanje naših snaga u pozadinu neprijatelja, pri čemu je maksimalno iskorišten međuprostor između linija u neprijateljskom rasporedu – jer su agresorske snage organizovale odbranu po sistemu otpornih tačaka, a međuprostore su kontrolisali uglavnom vatrom i dobrim zaprečavanjem. Kvalitetnim izviđanjima mi smo to bili u stanju prevazići, te vrlo efikasno iskoristiti jedinice za ubacivanje. Drugo, iskorišten je princip borbenih grupa, kojima su na čelo postavljeni komandanti brigada, sa jasno određenim i razrađenim zadacima.

Komandant 111. brigade, potpisnik ovih redova, u Boju na Visu je komandovao Borbenom grupom 3, koja je imala zadatak napasti snage neprijatelja u rejonu Bošnjakuše,

istočno od Visa, odnosno zaseoka Topalovići. Bila je to jedna od otpornih tačaka neprijatelja, koja je obezbjeđivala lijevi bok odbrane uporišta Vis i morala se eliminisati. U okviru ove borbene grupe nalazila se 1. četa 212. brigade, te pridodate jedinice 111. brigade. Na tom pravcu je bilo i nekih problema, neprijatelj se ogorčeno branio, došlo je do ranjavanja više boraca, a nažalost, i do pogibije dvojice – Tahirović i Krajinović Mevludina, iz 1. čete 212. brigade. Ali zadatak je na kraju izvršen i naši borci su ovladali Bošnjakušom. Nerado i rijetko ističem pojedince, ali posebnu hrabrost je tada ispoljio komandir 1. čete, Hussein Šakušić Haka, koji je poslije dobio priznanje "Zlatni ljiljan". Inače, kako je poznato, Boj na Visu, 7. avgusta 1994. godine, vrlo efektno je izveden i to s uspjehom na svim pravcima napada. Za svega šest sati (što je za akciju takvog obima vrlo kratko vrijeme) mi smo posao uspješno završili, ostvarivši postavljene zadatke. Jedan od ključnih de-

BILTEN 111. BRIGADE

SVEČANI BROJ

KOMANDANTA 111. BRIGADE, GOSPODINA SMAILA MEŠIĆA, PRONAŠLI SMO NA PRVIM BORBENIM LINIJAMA ZAJEDNO SA NJEGOVIH VOJNICIMA, KOJI JE NAŠAO VREMENA I PREDUSRETLJIVO RAZGOVARAO SA NAMA ZA SVEČANI BROJ BILTENA

SPREMNI SMO IĆI DALJE

Posljednji uspjeh naših jedinica stvorio je preduslove koji nam omogućuju dalje oslobađanje bosanskohercegovačke zemlje

Bilten: Komandante, prije svega Vama i Vašim vojnicima najiskrenije čestitke za posljednje uspjehe.

S.Mešić: Zahvaljujem na čestitkama.

Bilten: Dugo vremena vlada pogrešno mišljenje da je brigada koju vodite tzv. domobranska brigada. Mi, koji malo bolje poznajemo njen, bez sumnje, čestit put i znamo da je obišla sva najteža ratišta u zoni odgovornosti II korpusa, sujesni smo da to nije tačno. Šta je po Vašem mišljenju dovelo do jedne takve, u osnovi, nepravde predstave?

S.Mešić: Mislim da je takvo mišljenje o ovoj brigadi plod nedovoljnog poznavanja ukupnog stanja u ovoj brigadi. Mi smo rat započeli sa praktično oslobođenom opštinom. To je uslovilo da brigada bude usmjerena na druga ratišta. Mi od početka imamo situaciju koja je paradoksalna u odnosu na druge brigade. Iako smo imali linije koje su tretirane kao relativno mirne, mi smo imali ogromne žrtve. One su nastale na najtežim ratištima, prije svega Gradačac, Posavina, Olovo, Vareš... Praktično, ne postoji ratište gdje brigada sa svojim jedinicama nije učestvovala. Isto tako, nema dana od osnivanja brigade da sa svojim vojnicima nije bila izvan zone odgovornosti koju kontroliše.

Isto tako, uvrješeno stanovište da brigada nije pomjerila linije od avgusta

'92. nije tačno. Mi smo dnevno radili na pomjeranju linija, postavljajući ih što bliže četnicima. Mi smo s tim približavanjima broj žrtava sveli do minimuma u svojoj zoni odgovornosti. Praktično, nije bilo mjesta gdje je taj razmak bio veći od 300-400 metara.

Bilten: Iako ne želimo potcijeniti akcije u kojima ste sa svojom brigadom učestvovali, nesumnjivo da je oslobađanje Visa do sada najblijantnija. Naša vojska ispela se na vrh najviši od Spreče do Save i da li nam možete malo pobliže objasniti šta se s Visom dobilo?

S.Mešić: Ono što prije hoću da istaknem jeste činjenica da ova akcija ne bi bila ovako uspješna da nije bilo jedinica 212. oslobodilačke brigade koja je uradila, zaista, ogroman dio posla. Ovo je najviša tačka ovog dijela pa do Save i od posebnog je strateškog značaja. Mi ne samo da smo dobili kontrolu na prostoru sela Skopovac, nego smo stvorili jednu pravu osnovu za napredovanje prema prostoru Trebave i dalje. No, to je svakako nadležnost pretpostavljenih komandi hoćemo li ići prema Modriči i dalje prema Savi. Ne samo da smo rasteretili ovaj dio slobodne teritorije, nekoliko sela kao i sam grad Gračanicu od neposrednog dejstva sa ovog objekta, nego smo stvorili izuzetno dobre uslove za naše dalje aktivnosti. Ali, još jednom ponavljam, to je nadležnost pretpostavljene komande i mi ćemo raditi onako kao ona to bude odlučivala.

Bilten: Šesti dan je poslije oslobađanja Visa. Da li ste zadovoljni odvijanjem situacije poslije ove, izuzetno važne akcije?

S.Mešić: Ja sam u cjelini zadovoljan, mada moram da priznam da je bilo i određenih problema koje smo u proteklih šest dana prevazišli. Uvezane su sve komande i sve jedinice su u funkciji. Uspostavljen je sistem odbrane onako kako smo to i zamislili. Smatram da za odbranu ove oslobođene teritorije, u periodu koji je pred nama, neće biti nikakvih problema. Moram naglasiti da imamo i određen broj pridodatih jedinica i zajedno odrađujemo planirano.

Bilten: Ova akcija je nesumnjivo imala odraza na stanje u Vašoj jedinici. Kako je stanje među Vašim borcima i kako se Vi lično osjećate?

S.Mešić: Svaki uspjeh, a ovaj posebno, daje jedan motiv borcima da razmišljaju o daljnjim akcijama. Potreba je to jednostavno i zbog načina naše organizacije i načina samog vođenja rata. Smatram da samo uspjesima, oslobađanjem novih teritori-

ja, dolazimo do još boljih kolektiva i još boljih jedinica. To garantuje dalje potiskivanje neprijatelja i oslobađanje naše zemlje. Ovaj uspjeh došao je u pravi čas ovoj brigadi, kao i drugim sastavima, jer smo pokazali da sa ovim vojnicima i naoružanjem koje posjedujemo možemo, bez mnogo problema, osloboditi teške kote pa i kote kakva je Vis.

Bilten: Vremenska skučenost, skučenost uslova pod kojima razgovaramo, navode nas da postavimo jedno gotovo stalno pitanje. Šta nije rečeno a važno je u ovom trenutku i šta možete poručiti Vašim borcima i građanima koje štite?

S.Mešić: Na kraju bih više zbog građana, prije svega građana opštine Gračanica, kao i drugih, apelovao na sve da se u ovom trenutku moramo maksimalno angažovati da bi ovaj uspjeh obezbijedili u svakom pogledu. Tu prije svega mislim na angažovanje određenih struktura koje će nam pomoći da ovaj zadatak što prije provedemo kraju i predemo na razmišljanje o daljem angažovanju. Prije svega mislim na pomoć u ljudstvu, u određenim inženjerskim sredstvima za utvrđivanje i obezbjeđivanje.

Bilten: Komandante, mi Vam se zahvaljujemo, a Vama i Vašim borcima puno ratne i svake druge sreće.

Na Visu, avgusta 1994. godine
Mirzet HAMZIC

ČESTITKA

Dragi boreci i starješine,

prešli smo dug put na ustrojavanju i usavršavanju. Iako bi mi bilo veoma drago da ovo bude naša posljednja godišnjica u ratu, svićemo zajedno raditi da budemo bolji, a neprijatelju poručujemo i jači. Dobili smo puno bitaka, ali hoćemo da dobijemo i rat. To nije lako, ali vjerujem da možemo. Žalim za svakom žrtvom, ali cijena slobode ni u jednom ratu nije bila mala. Sa željom da vas sreća prati, ja vam od srca čestitam drugu godišnjicu brigade.

Komandant:
Smail MEŠIĆ

talja bilo je uspješno ubacivanje naših snaga u pozadinu neprijatelja i njihovo dejstvo u koordinaciji s ostalim snagama, što je izvela 7. četa 212. brigade, na čelu sa komandirskom Senadom Batalevićem Batalom. Mnogo je još pojedinaca, boraca i starješina, koji su se tada istakli, a ako ćemo pravo, za ovaj naš veliki uspjeh zaslužni su svi oni koji su na bilo koji način učestvovali u pripremi i realizaciji svih ovih aktivnosti. Posebne zasluge, naravno, ima komandant OG-2 Osman Puškar, koji je planirao ovakav način izvođenja dejstava i neposredno rukovodio akcijom.

Zauzimanje neprijateljskih položaja na Visu, ali i Javoru, Bošnjakuši i Milatuši, bio je, bez sumnje, krupan uspjeh. Međutim, odmah su uslijedili i neki problemi i teškoće, s kakvim smo se inače suočavali u sličnim prilikama. Imali smo, tako, problem s jedinicama koje su učestvovala u napadu, jer nisu obezbijedile dostignute položaje, radi uvođenja posadnih snaga i utvrđivanja linija odbrane. Zbog takvih problema, neprijatelj je nakon par dana uspio vratiti objekte Javor i Milatuša. Na svu sreću, uspjeli smo na vrijeme postaviti liniju odbrane na samom Visu. S obzirom na značaj tog objekta, očekivali smo jake kontranapade neprijatelja – koji su i uslijedili.

U izvođenju akcije oslobađanja Visa udarnu snagu je činila 212. oslobodilačka brigada, uz odabrane dijelove 111. gračaničke brigade, te 109. dobojske i 117. lukavačke brigade. Međutim, Vis je bio zona odgovornosti 111. brigade i njegovu odbranu je preuzela 111. brigada.

Snažni neprijateljski protivnapadi su ubrzo uslijedili. Daleko veće žrtve smo imali braneći Vis, nego prilikom njegovog zauzimanja. Znatno broj boraca je ranjen, a mnogi su i položili svoje živote. Među njima je bio i komandir 3. čete 5. bataljona (tzv. Babička četa), Mustafa Kahvedžić Mući, koji je dao svoj život za odbranu Visa, braneći zajedno sa svojim borcima jedan od najisturenijih rovova. Naša linija odbrane je, tada, ostala

nepromijenjena. U odbrani Visa kasnije su angažovane i snage na ispomoć iz drugih bataljona, koje su takođe dale doprinos (faktički je bio formiran jedan mješoviti bataljon sa zadatkom odbrane Visa).

Neprijatelj je neprekidnim dejstvima, sa manje ili više intenziteta, pokušavao da vrati izgubljene položaje i sam Vis kao dominantan objekat od izuzetne važnosti. Boj za Vis je, tako, faktički trajao više od dva mjeseca. Uspjeli smo tada ne samo da odbranimo Vis, već da ostvarimo i dalje napredovanje u njegovu zalede.

NASTAVLJAMO NAPREDOVANJE

Kao najviši objekat koji dominira nad širom okolinom – faktički, najviši objekat od Spreče do Save – nama je Vis stvorio uslove za daljnja planiranja i izvođenje ofanzivnih dejstava u dubinu Trebave, a time i oslobađanje privremeno okupiranih prostora opštine Gračanica i Republike Bosne i Hercegovine. Uz odbijanje protivnapada neprijatelja, uslijedile su pripreme za nastavak borbenih dejstava na tom prostoru i zauzimanje ostalih dominantnih objekata u rejonu Visa. Te aktivnosti su, ovaj put, planirane i pripremane u komandi 111. brigade, dok nam je komanda OG-2 pružala svu podršku koju smo tražili.

Objekti koji okružuju Vis, prije svega susjedni Javor (658 m) i greben koji se od Javora pruža prema Lukavici, a koga čine objekti Kik (537 m), Bezimeni Vis i Jankovića brdo (520 m), pružali su mogućnost da se zauzmu uz angažovanje manjih snaga. S obzirom na konfiguraciju zemljišta, zaključili smo da ne idemo direktno na prednji kraj neprijatelja po čitavom frontu, već samo na jednom vrlo uskom dijelu, gdje bismo probili njegovu odbranu i ostvarili prodor, zauzimajući dominantne objekte, čime bismo neprijateljske snage faktički doveli u okruženje, ostavljajući im mogućnost da se povuku samo u jednom pravcu.

Izvršili smo sve pripreme, izviđanja, lociranja oruđa za neposredno gađanje, nakon

Na svečanom obilježavanju druge godišnjice 111. brigade (01. 09. 1994.). Iza stoje, s lijeva: brigadni general Rifat Bilajac iz Štaba vrhovne komande ARBiH, general zbora Ante Roso - komandant Združenog štaba/stožera HVO i ARBiH, general Hazim Šadić - komandant 2. korpusa ARBiH, Izet Hadžić - predsjednik Okruga Tuzla, Hazim Vikalo - predsjednik Ratnog predsjedništva općine Gračanica, general Fikret Muslimović - zamjenik komandanta Združenog štaba/stožera HVO i ARBiH, te major Ibrahim Nurkić, načelnik štaba Operativne grupe 2 ARBiH. Fotografiju snimio: Tomislav Trojak.

čega se, 10. oktobra 1994. godine, pristupilo akciji (koja je, inače, planirana i izvedena pod nazivom "Skok-94"). U napadu su učestvovali odabrane jedinice 111. brigade, a kao podrška nam je pridodata i jedna četa 212. brigade. Glavni dio posla su, ipak, obavili naši borci, pri čemu se naročito istaklo Izviđačko-diverzantsko odjeljenje 3. bataljona (čiji je komandir bio Fikret Okanović Okan, "Zlatni ljljan"), te manevarske čete 1. i 2. bataljona. Izveden je proboj na uskome dijelu fronta, u rejonu Javora, zauzet je Javor (Spasino Brdo) i nastavljeno napredovanje – prema Kiku i Jankovića brdu. Za tri sata borbe mi smo uspjeli da ovladamo svim ovim objektima, uz minimalne gubitke (iz jedinica 111. brigade imali smo svega par ranjenih boraca). Početni uspjeh, postignut malim snagama, vrlo kvalitetno je eksploatisan, pri čemu smo,

faktički kroz borbeni raspored neprijatelja, uveli dodatne snage, kojima smo obezbijedili dostignute linije. Uz spomenute zemljišne objekte, tada smo oslobodili desetak km² teritorije opštine Gračanica, sa naseljima Denići, Kojići, Brđani i Todorovići. Zarobljen je i bogat ratni plijen, uključujući i jedan top ZIS (76 mm), jedan beztrzajni top, više protivavionskih oruđa itd.

POSJETA PREDSJEDNIKA IZETBEGOVIĆA

Priznanje za naše uspjehe odao nam je i rahmetli predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović, koji je 19. oktobra 1994. sa većom vojnom i političkom delegacijom posjetio Vis. Tom prilikom je iskazao zahvalnost svim vojnicima i starješinama OG-2 koji su dali doprinos oslobađanju i odbrani Visa,

U obilasku položaja - s načelnikom štaba brigade, Smajilom Oštrakovićem

a posebno pripadnicima 111. gračaničke brigade.

Tom prilikom pripala mi je čast da Predsjednika povedem u obilazak naših položaja, u pratnji komandanta Štaba Vrhovne komande generala Rasima Delića, komandanta 2. korpusa generala Hazima Šadića i komandanta OG-2 pukovnika Osmana Puškara. U tom vremenu, još uvijek su se vodile borbe na linijama odbrane u širem rejonu Visa, trajala su granatiranja, a to jutro, dok smo očekivali posjetu Predsjednika, na susjednom Javoru smo izgubili dvojicu boraca.

Dojmila me je tada Predsjednikova hrabrost, jer je odlučio da krene u obilazak Visa iako smo mu savjetovali da zbog sigurnosti ne idemo. Pored toga, fascinirala me i njegova skromnost, njegov odnos prema nama, starješinama i borcima, vidjelo se da je to čovjek koji je cijenio Armiju, koji je cijenio ljude koji rade... Na mene je ostavio vrlo snažan utisak.

Sjećam se jednog detalja – na Visu je bila i ekipa RTV BiH, naše državne televizije, uzimali su izjave od prisutnih. Predsjednik Izetbegović je insistirao da i ja dam izjavu, ali sam se kolebao, jer po naravi ne volim se medijski eksponirati niti stajati pred kamere. On mi je tada u polušali kazao: pa da, mi političari treba da pričamo, a vojska da ratuje, ali ovo je izuzetna prilika, neka ostane za historiju... Tako me je ubijedio.

Poslije formalnog dijela posjete, priredili smo ručak, faktički na našem isturenom komandnom mjestu, ispred bunkera na Visu. Predsjednik nam je tada obećao i dodatnu logističku pomoć, posebno u vidu uniformi za naše borce, kojih nam je nedostajalo. To je na kraju i realizovano.

U KOMANDI 22. DIVIZIJE

Početkom 1995., godine, u okviru šire reorganizacije Armije Republike Bosne i Hercegovine, OG-2 je preformirana u 22. diviziju. Mene su u prethodnom postupku iz

Jesen 1994. godine. S lijeva: Džemal Merdan - zamjenik komandanta 3. korpusa, Ramiz Šuvalić - zamjenik komandanta 2. korpusa, Osman Puškar - komandant Operativne grupe 2, Adnan Bajraktarević - komandant 203. slavne motorizovane brigade Doboj Jug, Mustafa Cerovac - komandant Operativne grupe 7 JUG, Mehmed Medo Krkalić - komandant 227. brdske brigade Tešanj (kasnije 375. oslobodilačke) i Smail Mešić - komandant 111. brdske brigade Gračanica.

komande OG-2 već bili predložili za jednu od dužnosti u toj budućoj diviziji. Prema mojim saznanjima, bio sam predlagan i za komandanta, ali taj prijedlog na kraju nije prošao. Naredbama koje su potpisane krajem februara, za komandanta Divizije postavljen je Hasan Mostarlić, koji je do tada bio na dužnosti pomoćnika komandanta za operativno-nastavne poslove u komandi OG-2. Ja sam razriješen dužnosti komandanta brigade i postavljen za načelnika štaba 22. divizije Armije RBiH.

Izvršena su postavljenja na drugim dužnostima u komandi. Pomoćnik komandanta divizije za logistiku bio je Ibrahim Nurkić, dotadašnji načelnik štaba u komandi OG-2. Pomoćnik za operativno-nastavne poslove bio je Nihad Šehović, pomoćnik za organizacijsko-mobilizacijske poslove Bahrija Bričić, a pomoćnik za bezbjednost Ševko Tihić,

koji je, inače, ranije bio referent u organu bezbjednosti u OG-2, a poslije ranjavanja Faruka Smajlovića zamijenio ga je na dužnosti pomoćnika za bezbjednost. Za pomoćnika komandanta 22. divizije za moral postavljen je Tarik Nuhanović, inače prvi komandant 111. brigade. U komandi su bili još i načelnici rodova i drugi oficiri.

Inače, već tada kod nekih postavljenja uočio sam određene nelogičnosti, ali na sve to sam gledao kao profesionalac, te sam sam prihvatio dužnost na koju sam postavljen, nastojeći je što bolje i profesionalnije izvršavati. U komandni sastav divizije ušli su uglavnom oficiri dotadašnje OG-2 Gračanica. Samo jedan manji broj njih je došao sa strane.

U sastavu 22. divizije bile su sljedeće brigade: 221. brdska brigada Gračanica (dotadašnja 111.), za čijeg komandanta je postavljen Džemal Jukan; 222. oslobodilačka

brigada (ranije 212.), čiji komandant je ostao Bahrija Džananović; 223. brdska brigada Lukavac (ranije 117.), čiji komandant je ostao Ismet Arapčić, 224. brdska brigada Doboj (ranije 109.), za čijeg komandanta je postavljen Mirsad Sinanović, te 225. brdska brigada Banovići (ranije 119.), s komandantom Lutvom Cilovićem na čelu, koja je pridodata našoj diviziji. Po formaciji, u Diviziji je bila četa policije, vod veze i ostale prištabske jedinice.

Divizija je imala prilično veliku zonu odgovornosti od preko 100 kilometara: od spoja sa 3. korpusom u rejonu Ribnice, na Krivaji, pa sve do spoja sa 21. divizijom u rejonu Trebave. Radilo se, dakle, o izuzetno velikom prostoru.

Nakon završetka jednomjesečnog kursa za komandante i načelnike štabova divizija u Zenici, uglavnom smo radili na organizacijsko-formacijskom ustrojstvu naših jedinica.

Sve brigade bile su, po svojoj organizacijskoj strukturi, specifične. Posebno se izdvajala 225. brdska brigada, koja nije bila u sastavu OG-2 i koja nam je pridodata. Bilo je puno jedinica, različitog brojnog stanja, pri čemu sam imao utisak da se puno više njihovih pripadnika vodilo na spisku za tzv. pakete, nego što ih je bilo operativno angažovano na izvršenju zadataka. Posebno smo se angažovali u 225. brigadi (Banovići) nastojeći da njeno brojno stanje svedemo u okvire formacije, a da time ne dovedemo u pitanje njenu sposobnost za izvršavanje zadataka u svojoj zoni odgovornosti.

Kao ilustraciju stanja kakvo smo zatekli, navest ću jedan primjer. Naime, u sastavu 225. brigade postojao je jedan izviđačko-diverzantski bataljon, koga je trebalo svesti na formaciju izviđačko-diverzantskog voda, u skladu sa organizacijsko-formacijskom strukturom jedne brdske brigade. Međutim, iako je taj bataljon formalno brojao 350 ljudi, vođenih na spisku, u stvarnosti smo imali problema naći i tih tridesetak ljudi koliko je brojao jedan vod.

Sve te aktivnosti smo, inače, radili u dogovoru s organima civilne vlasti i odjeljenjima odbrane i, naravno, komandama brigade. U tom pogledu koristili smo spomenuta pozitivna iskustva iz Gračanice. Kao što sam rekao, najviše posla oko toga bilo je u 225. brigadi i opštini Banovići – jer su već bile započele i pripreme za izvođenje tzv. vozučke operacije.

OSLOBAĐANJE VOZUĆE

Operacija “Uragan-95”, odnosno oslobađanje prostora Vozuće i južnih dijelova Ozrena bila je jedna od najvećih pobjeda 2. korpusa Armije RBiH, a izvodila se u zoni odgovornosti 22. divizije. U napadu su, međutim, bile angažovane snage ukupno tri divizije: 21., 22. i 25. divizije, od kojih je svaka dobila svoj pravac. Jedinice u napadu su uglavnom činile oslobodilačke brigade iz sastava spomenutih divizija, dok su linije odbrane preuzimale naše posadne snage, iz sastava napada 22. divizije.

Normalno, sa ostalim članovima komande naše divizije bio sam uključen u planiranje i pripremu jedinica za izvođenje te operacije, na dijelu fronta, odnosno pravcu napada koji nam je po odluci komandanta Korpusa određen. Prema planu, 22. divizija je u početku operacije napadala u sredini, dok su snage 21. i 25. divizije bile na desnom, odnosno lijevom krilu.

Vozučka operacija je započela u jutro 10. septembra. Nakon višesatnih borbi, izvršen je proboj neprijateljskih linija odbrane na pravcu Pribitkovići – Seona, nakon čega naše snage ostvaruju dubok prodor u neprijateljsku pozadinu, napredujući do spoja s jedinicama 3. korpusa, koje su nastupale sa suprotne strane. Uži prostor Vozuće oslobođen je, tako, već u prva dva dana borbi, da bi se potom prešlo u gonjenje razbijenih neprijateljskih jedinica.

Naše dalje napredovanje odvijalo se po etapama, prema dubini Ozrena. Nakon što je oslobođen cjelokupan prostor zone odgovor-

U vrijeme operacije "Uragan 95" - s komandantima 22. i 21. divizije Hasanom Mostarlićem i Ahmedom Hanićem

nosti 225. brigade, rasterećen je znatan dio naših snaga, te smo dio njih uputili u Bosansku Krajinu, u ispomoć 5. korpusu Armije RBiH. Iz sastava Divizije tada je opremljen i upućen jedan bataljon, koji je učestvovao u borbenim dejstvima na tamošnjem ratištu. U međuvremenu, naše jedinice su, slamaajući otpor neprijatelja, prodrle sve do linije Krtova – Stupari – Tumarsko Brdo – Brijesnica Gornja. Borbe na tom frontu i dalje napredovanje naših snaga prekinulo je sklapanje primirja, koje je na snagu stupilo 12. oktobra. Tada su povedeni pregovori, koji će završiti potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma, 21. novembra 1995. godine, čime je okončana agresija na Bosnu i Hercegovinu i naš Odbrambeno-oslobodilački rat.

POSLIJE ZAVRŠETKA RATA – U KOMANDI 2. KORPUSA I PROFESIONALNOJ VOJSCI

Po završetku spomenutih dejstava, eskalirali su moji nespোরазumi sa komandantom 22. divizije, Hasanom Mostarlićem, u vezi sa ne-

kim konceptualnim pitanjima u organizaciji komande, koji su prelazili i na lični teren. Kao rješenje, Mostarlić je u Korpusu tražio moje ili svoje razrješenje, zatežući to čak do tačke: „on ili ja“. Suština naših i razmimoi-lazjenja bila je u tome što se ja nisam slagao sa nekim rješenjima i načinom na koji je vođena kadrovska politika. I danas smatram da ljudi u vojničkim karijerama moraju imati jedan normalan put razvoja, korak po korak, a ne da preskaču po tri, četiri dužnosti ili da se postavljaju na ovaj ili onaj način. Epilog spomenutog nespоразuma za mene je bio očekivan. Negdje u novembru 1995. godine, razriješen sam dužnosti načelnika Štaba 22. divizije i stavljen na raspolaganje komandi 2. korpusa.

U komandi 2. korpusa ostao sam oko pola godine, sve negdje do juna 1996. godine. Obavljao sam dužnost načelnika odjeljenja za obuku u operacijama, a zatim i načelnika artiljerije, jer sam tražio da se vratim u taj rod, da radim ono što sam smatrao da najbolje znam. Nisam, međutim, bio zadovoljan

svojim statusom. Smatrao sam da ljudi koji su rat proveli na komandnim dužnostima u operativnim jedinicama trebaju dobiti adekvatna postavljenja i biti tretirani drugačije od onih koji su cijeli rat proveli na štabnim dužnostima. Osim toga, bio sam i bez riješenog stambenog pitanja. S obzirom da se u to vrijeme većem broju oficira u komandi 2. korpusa rješavalo stambeno pitanje, obratio sam se sa tim zahtjevom komandantu Korpusa, jer sam želio vratiti porodicu iz izbjeglištva, a doslovno je nisam imao gdje smjestiti. Nisam naišao na razumijevanje. Zbog toga sam zatražio službeni razgovor kod komandanta Armije, generala Rasima Delića. Primio me na razgovor, kome je prisustvovao i komandant 2. korpusa, brigadir Sead Delić. Pošto se u tom vremenu formirala mješovita artiljerijska brigada u Visokom, general Delić mi je predložio da preuzmem neku od dužnosti u toj jedinici. Prihvatio sam, uz uslov da mi bude riješeno i stambeno pitanje, što je general obećao i obećanje ispunio.

U junu 1996. godine otišao sam u Visoko, gdje sam postavljen na dužnost načelnika štaba Mješovite artiljerijsko-raketne brigade. Na dužnost komandanta postavljen je Ramiz Pljakić, koji je prije toga bio na dužnosti u 21. diviziji. Poslije nekog vremena, kada je Pljakić otišao za komandanta artiljerijske divizije, ja sam došao na njegovo mjesto – dakle, za komandanta artiljerijske brigade. Na toj dužnosti bio sam sve do 2000. godine, kada je brigada prešla u komandu za razvoj. Na čelu te komande ostao sam do 2004. godine, kada je prešla u sastav komande za razvoj 1. korpusa. Nakon formiranja Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, postavljen sam na dužnost pomoćnika za personal u Komandi za podršku Oružanih snaga BiH u Banja Luci i na toj dužnosti ostao sve do 31. decembra 2009. godine, kada sam na lični zahtjev pensionisan, u činu pukovnika Oružanih snaga BiH.

O 111. BRIGADI – TRIDESET GODINA POSLIJE

Često su se iz ovih ili onih razloga u pojedinim prilikama iznosile tvrdnje da su 111. gračanička i još neke od naših brigada bile, navodno, “domobranske” jedinice, što će reći da su izvodile borbena dejstva samo na području svoje opštine i vlastite zone odgovornosti. Kazao sam već da nije bilo ratišta u zoni odgovornosti Drugog korpusa na kome se nisu borile i jedinice 111. gračaničke brigade – a stizale su i na sarajevsko ratište, pa i dalje, neki su ovdášnji borci kraj rata dočekali u Krajini. To najbolje govori koliko smo zaista bili “domobranska” brigada. Ilustracija toga je i broj žrtava koje je 111. brigada dala u toku rata. Od 227 poginulih boraca, 92 pripadnika ove jedinice dali su živote za Bosnu i Hercegovinu van zone odgovornosti brigade – skoro pa polovina. To najbolje govori da smo bili jedinica, najčvršće opredjeljenja za odbranu Bosne i Hercegovine u cjelini, koja je učestvovala na brojnim ratištima i u pravom smislu te riječi bila jedna od većih i boljih jedinica Armije Republike Bosne i Hercegovine.

Jedanaestorica boraca naše brigade dobitnici su najvišeg vojničkog priznanja “Zlatni ljiljan”. Rekao bih, samo jedanaest, jer smo se prilikom predlaganja strogo držali pravilnika o dodjeljivanju tih odličja. Predlagali smo stvarno borce koji su svojom hrabrošću, svojim aktivnostima i rezultatima zaista zaslužili to priznanje. Neki drugi su slali puno više prijedloga, među njima i neke pojedince koji ni po kojem osnovu ne ulaze u kriterijume za dodjelu tog vojničkog priznanja. Mi smo se tih kriterija strogo držali. Smatrali smo, u to vrijeme, da samo oni izuzetni zaslužuju da budu predloženi, pa da se kroz istinsku selekciju izaberu najbolji borci naše Armije, koji će ponijeti to priznanje, ne želeći da ga ni na koji način devalviramo. Nažalost, kasnije sam uvidio da se nije svugdje postupalo tako, da se nije postupalo ispravno. Ako je “Zlatni ljiljan” vojničko priznanje, onda ga nije tre-

Nakon rata - u profesionalnoj vojnoj službi

balo dodjeljivati oficirima, čak ni generalima, ne ide to jedno s drugim. To je ono što mi je krivo, tako da s ove vremenske distance mogu slobodno reći da iskreno želim što više ljudi nismo predlagali i za priznanje “Zlatni ljiljan”, i za druga priznanja i odlikovanja, jer imali smo još mnogo boraca koji su zaslužili da ga ponesu.

Također, tokom rata više puta smo predlagali da naša 111. brigada dobije i počasni naziv *Slavna* ili *Viteška*, kao kolektivno ratno priznanje. Nažalost, to više instance nisu prihvatile. Ne znam koji su to kriterijumi bili da se brigadama dodjeljuje ovaj ili onaj naziv. Cijenim doprinos i respektujem sve brigade koje ga nose, ali smatram da je i naša zaslužila da bude i jedno i drugo.

Danas, skoro tri decenije od kraja rata, odnos naše vlasti, ali i cjelokupnog društva prema nekadašnjim borcima, pripadnicima Armije RBiH, poslije svih ovih dešavanja nije onakav kakav bi trebalo da bude. Dio odgovornosti snosimo svi, uključujući i nas koji smo obavljali visoke komandne dužnosti i

vodili ljude u ratu. Distancirali smo se jedni od drugih, povukli, stajali smo po strani, umjesto da se svi skupa uključimo u sistemsko rješavanje problema s kojima se boračke kategorije suočavaju. Puno je boračkih organizacija i udruženja, koje su svrha same sebi i možda nekim užim krugovima, dok najveći broj boraca i učesnika odbrane stoji po strani, bez želje i volje da se uključi...

Nisam zadovoljan ni obilježavanjem značajnih datuma iz perioda naše odbrane. Svjedoci smo da se oni svode na formalnosti i ne obilježavaju na adekvatan način. Smatram da se svi trebaju puno više uključiti i angažovati, i lokalne zajednice, i boračke organizacije, da trebamo svi puno više raditi na njegovanju tradicije naše Armije i Odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992.–1995. godine. Moramo prenositi na mlade ljude i učiti ih šta se dešavalo na ovim prostorima, nazvati sve pravim imenom – agresora, i one koji su mu se odupirali. Samo tako ćemo u našem društvu izgraditi i istinsko poštovanje prema svim žrtvama, ali i zahvalnost prema ljudima koji su sve to iznijeli.

